

Mihael Jurjevič Lermontov.

(Spisal Ivan P.)

Dné 27. julija (15. po jul. koled.) letošnjega leta je minulo petdeset let, kar je umrl jeden izmed prvih ruskih pesnikov, Mihael Jurjevič Lermontov. Po vseh ruskih mestih so se ob tej priliki primerno

spominjali velikega pokojnika in s tem pokazali, da časté svoje velike može. — Mihael Jurjevič Lermontov se je rodil dné 14. oktobra 1814. l. v Moskvi.

Otroških let pa ni preživel v mestu, temveč na kmetih v bogati dvorjanski hiši. V mladosti torej se je lahko navzel ljubezni do ruske prirode, ruske

vasi. Posebno se je mlad seznanil z življenjem ruskih plemenitnikov na kmetih in spoznal razne grde njih napake. Manj pa je spoznal prosti narod in njegove vrline, ker ga je od njega ločil visoki rod in bogastvo njegovih rednikov. Zaradi tega se v pesnih le malo spominja prostega »mužika«, temveč duh mu plava le v tako imenovanih boljših družinah.

Kakor Puškin, tako tudi Lermontov ni bil čisto ruskega rodu. Puškin je bil po materi vnuk znamenitega Arabca (Petra Velikega) Abrama Petroviča Hanibala, Lermontov je pa po očetu potomec stare škotske rodbine. Po škotskem poročilu je v XI. stoletju eden Lermontovih prednikov kot sobojevalec Malcolma dobil posestvo v tej deželi. V XVII. veku so bile na Škotskem velike zmešnjave, in zaradi teh zmešnjav je Jurij Lermont zapustil svojo domovino in se preselil na Poljsko, potem pa v Moskvo. Car Mihael Teodorovič mu je podaril v gališkem ujezdu osem vasij in več neobdelanih zemljišč, naročivši mu, naj uči novokrščene Nemce in Tatare vojaške službe. Jurij Lermont je imel tri sinove in srednji izmed njih je začetnik ruske rodbine Lermontovih (Lermantovih). Rodbina je polagoma obubožala in stari oče slavnega pesnika je bil reven in neplemenit častnik, ki je moral prositi za plemsko dostojanstvo, da je mogel spraviti sina v vseučiliščno odgojišče.

Pesnikov oče Jurij Petrovič Lermontov je služil v I. kadetskem voju in 1811. leta šel v ostavko kot stotnik. Nastanil se je na svojem posestvu v vasi Kryptovki v tulski guberniji, efermovskem ujezdu. Na tem posestvu je živelo tudi njegovih petero sester, ki so bile v velikem prijateljstvu z rodbino Arsenjevih, katera je živela v sosedni vasi Vasiljevski. V tej rodbini se

je seznanil z Elizabeto Aleksejevno Arsenjevo rojeno Stolipinko in z njeno jedino hčerjo Marijo Mihajlovno; mudili sta se v Vasiljevski na potu iz Moskve na svoje posestvo Tarhani v penzenski guberniji, čembarskem ujezdu. Jurij Lermontov je bil lep mož in se je bil v glavnem mestu priučil prijaznemu vedenju. Mladi Mariji Mihajlovni se je takoj tako prikupil, da sta se zaročila, predno je odpotovala s svojo materjo iz Vasiljevske. Ponosna rodbina Stolipin-Arsenjevih ni bila prav zadovoljna, da si je Marija Mihajlovna izbrala nebogatega in neplemenitega častnika, in to je tudi marsikdaj pokazala.

Po poroki se je nastanil Jurij Lermontov s svojo soprogo v Tarhanih pri Elizabeti Aleksejevni, ki se ni marala ločiti od svoje jedine hčere. Materi je bila jedino veselje, odkar ji je umrl soprog. Zaradi slabega zdravja Marije Mihajlovne so se pa kmalu vsi preselili v Moskvo, kjer se je rodil dné 15. oktobra 1814. leta slavni pesnik. Dali so mu ime Mihael, ker je bilo tako ime njegovemu dedu po materi. Kmalu so se pa iz Moskve zopet vrnil v Tarhani. Zakonsko življenje Lermontovih ni bilo srečno: Elizabeta Aleksejevna je bila jako ostrega značaja in prevzetna, Jurij Petrovič pa je bil nagle jeze. Zaradi tega se je v družino vgnezdil prepir. Marija Mihajlovna je neprestano bolehal, družinski prepir ji je pa še bolj izpodkopal zdravje. Mladi Lermontov še ni izpolnil polovice tretjega leta, ko mu je že mater pokosila smrtna kosa. Umrta je za jetiko. Veliki pesnik se je pozneje živo spominjal svoje matere, četudi jo je izgubil tako zgodaj. V jedni svojih popevk se spominja pesmi, katero je pevala rodna mati.

Po smrti svoje žene ni mogel Jurij Petrovič več na to misliti, da bi še ostal

pri svoji tašči. Preselil se je v Kropotvko na svoje posestvo. Čez nekaj časa je zahteval k sebi sina. Tašča mu pa ni hotela izročiti deteta, ki jo je spominjalo na jedino hčer. Zaradi sina se je začela huda borba. Oče je moral naposled odjenjati, ker so bili tudi drugi ljudje proti njemu. Očitani so mu, da so to le njegove muhe, zakaj za vzgojo otrokovo bode skrbela laže bogata tašča, nego on. Oče se je udal iz prva, da ostane mladi Lermontov pri tašči le še dve leti, a tudi še potem ga je pustil pri Arsenjevih.

Borba med očetom in taščo je bila jako pomenljiva za duševni razvoj mladega Lermontova, ki je že v otroških letih kazal nenavadno razumnost in občutljivost. V tej borbi in v zgodnji smrti matere treba iskati prvega vzroka temu, da prešinja vse njegove pesmi neka mračnost, neki pesimizem, ki pa ni pesimizem po Schopenhauerjevem nauku. Lermontov se je že v otroških letih čutil nesrečnega, četudi je zanj jako skrbela dobra tašča. Pri Arsenjevih so mladega Lermontova močno razvajali. Vsi so ga zabavali in kratkočasili. K sreči je bila odgojiteljica, Nemka H. O. Remer, jako pametna in poštena ženska. Učila ga je, da mora ljubiti bližnjega, in ga silila, da je prosil odpuščanja celó posle, katere je razžalil. V otroških letih je Lermontov bil jako bolehen, da, bil je celó jedenkrat dolgo hudo bolan in se ni mogel zabavati z drugimi otroki. Ta bolezen je imela veliko moč na razvoj njegove duše. Ko se ni mogel zabavati z drugimi dečki, iskal je zabave v samem sebi, kakor nam sam pripoveduje. Po noči, ko ni mogel spati, premišljeval je razne stvari, in živa domišljija se mu je tako razvijala jako zgodaj.

Zaradi slabega zdravja so Lermontova vodili v kavkaške toplice. Tako je deček

že v najstnem letu videl Kavkaz in njegove prirodne lepote. Kako živo so se mu vtisnile v spomin kavkaške gore, vidimo iz njegovih pesmij. Posebno za prve svoje pesmi je jemal snov iz kavkaškega življenja. Tudi njegov roman »Junak našega časa« se vrši na Kavkazu.

Zgodaj, da, prezgodaj so se v njem začele vzbujati razne strasti. Temu je bil pač največ kriv prepir med njegovim očetom in babico. Zgodaj je spoznal, da niso vsi ljudje dobri na svetu, da se sovražijo in obrekujejo drug drugega. Težko je délo že otroku, da so govorili o njegovem očetu jako prezirljivo. To je v njem posebno vzbudilo samoljubje. Premišljeval je, kako bi proslavil rod Lermontovih. Naravno je, da je sanjal o veličju svojih škotskih prednikov, in da mu je zlasti ugajala pravljica, da rod njegov izhaja od španjskega vojvode Lerme. Lermontov se je rad podpisoval s tem imenom v pismih.

Kakor je bila tedaj navada, vzgojevali so Lermontova francoski vzgojitelji, med drugimi neki polkovnik Napoleonove garde, ki je 1819. leta bil vjet in je potem ostal v Rusiji. Ta mož je dečku vcepil ono navdušenost za Napoleona, katero izraža pesnik v nekaterih pesmih.

Ko je dovršil Lermontov 13 let, vzela ga je babica s seboj v Moskvo, kjer je vstopil v »plemenitaško vseučiliščno odgojišče«. Ker se babica ni hotela ločiti od njega, nastanila se je v Moskvi, in Lermontov je bival le po dnevu v odgojišču, po noči je pa doma spal. O bivanju Lermontova v odgojišču se ne vé dosti. Učil se je dobro. Pri javnem izpitu je dobil prvo darilo. Bližal se je nekoliko svojemu očetu, h kateremu je hodil na počitnice. V odgojišču je Lermontov zložil prve pesmi.

Iz početka je po svoje prekrajal Puškinove, potem je delal samostojne. In tedaj je pokazal nenavadno nadarjenost.

V letu 1830., v mesecu avgustu je vstopil Lermontov v moskovsko vseučilišče. Ž njim so bili v vseučilišču mnogi mladeniči, ki so pozneje delovali v ruskem slovstvu in v javnem življenju. Lermontov se ni dosti brigal zanje. Vse je nekako preziral. Vedno je čital in pisal. Babica mu je priskrbela vse novejšje in zanimivejše knjige, ki so izšle v tujih slovstvih. Tudi s profesorji se ni dobro razumeval. Nekoč mu je pri izpitu rekel profesor: »Jaz vam tega nisem razlagal, povejte mi, kar sem razlagal. Rad bi vedel, od kod vi zajemate svoje znanje.« Lermontov mu je pa rezko odgovoril: »Rad vam verjamem, da tega še niste čitali, preveč novo je in do vas še ni prišlo. V moji biblioteki so pa vsa najnovejša dela iz tujih slovstev.« Lahko je umevno, da so se ga vsi radi izogibali. Na vseučilišču je Lermontov pridno nadaljeval svoje pesnikovanje. Jako veliko je številno pesmij, katere je zložil v teh letih. V teh pesmih so v glavnih potezah narisane vse ideje, katere je izrazil pozneje le krepkeje in določneje.

Lermontov ni dovršil učenja na moskovskem vseučilišču, najbrž zato ne, ker mu niso bili profesorji posebno prijazni. Hotel je prestopiti v peterburško vseučilišče. V Peterburgu so mu pa odbili prošnjo, da bi mu všteli leta, katera je prebil na moskovskem vseučilišču. Da bi bil poprej samostojen, vstopil je v šolo »gardnih podpraporščikov in kavalerijskih junkerjev«, iz katere šole je mogel v dveh letih izstopiti kot častnik. Nekoliko je pa tudi Lermontova to vleklo v to šolo, ker je bilo v njej več prejšnjih njegovih tovarišev iz odgojišča in vseučilišča. Živ-

ljenje v tej šoli se mu ni zdelo prijetno; vsaj v nekem pismu se je izrazil, da sta bili te dve leti strašni. Na videz pa je bil tukaj veselejši, nego na vseučilišču in je tudi več občeval s svojimi tovariši. Tako vidimo jasno, da sta bila v Lermontovu »dva človeka«: prvi je živel in delal, kakor živé in delajo drugi ljudje, drugi je pa prvega obsojal. To razdvojenost nam je Lermontov naslikal posebno jasno v Pečorinu, glavnem junaku svojega romana »Junak našega časa«. S pesnikovanjem se pa Lermontov v vojaški šoli ni toliko pečal, kakor na vseučilišču. Le malo pesmij je iz tega časa.

Koncem 1834. l. je bil Lermontov že kornet gardnega husarskega polka. Če tudi je spisal več boljših pesmij, vendar je bil v Peterburgu znan le kot slab pisatelj; nekoliko zaradi tega, ker je več njegovih prvih del zares dvomljive vrednosti, nekoliko pa, ker tedaj niso prav razumeli njegovega duha. V tem je nepričakovano v »Bibl. dlja čtenja« izšel »Hadži-Abrek«, podpisan s popolnim imenom njegovim. To delo so jako ugodno sprejeli, Lermontov je pridobil prijateljev. Spisal je bil »Hadži Abreka« že v vojaški šoli. Rokopis mu je nekdo izmed tovarišev skrivaj izmaknil in ga odnesel v uredništvo »Bibl. dlja čtenja«. Pesnik se je sedaj seznanil z nekaterimi slovstveniki, ki so ga vsodbujali k delu.

Žalostna smrt pesnika Puškina je obrnila na popolnoma novo stran vse Lermontovo življenje in delovanje. V Peterburgu ni bil Puškin posebno priljubljen, in mnogo ljudij je opravičevalo njegovega morilca. Lermontov pa je zložil pesem »Na smrt Puškina«, v kateri ostro obsoja morilca. Ostre besede pesnikove niso ugajale vplivnim možem, proti katerim so bile naperjene.

Zato so Lermontova prestavili v nižjegorodski dragonski polk na Kavkaz.

Njegovo prognanstvo in pa omenjena pesem »Na smrt Puškina« sta Lermontovu hitro pridobila novih častilcev. Imeli so ga za Puškinovega naslednika. Kavkaz ga je iznova oživil, obudili so se v njem spomini na leta, ko je prvi pot videl kavkaške gore. Kavkaška природа mu je sedaj polnila srce in iz njega izvabljala vir neumrljivih pesmij. Na prošnjo njegove babice so Lermontova kmalu poklicali nazaj v Peterburg. Dne 12. marca 1837. l. je bil prognan na Kavkaz in v aprilu 1838 l. je bil zopet v gardskem husarskem polku. Sam je že hotel dati ostavko, ali sorodniki so ga nagovarjali, naj še ostane v službi. V tem času so iz njegovega peresa prihajala najboljša dela.

V začetku 1840. l. so na nekem plesu v Peterburgu Lermontova bolj odlikovali, nego sina francoskega poslanika. Poslednji je bil s tem razžaljen in je Lermontova poklical na dvoboj. Nasledek tega dvoboja je bil, da so Lermontova iznova prestavili na Kavkaz, in sicer v tenginski pešpolk. To leto je bil v več bojih proti Čečencem; jeden tak boj je kaj lepo opisal v pesmi »Valerik«. Koncem leta so mu dovolili povrniti se za nekaj mesecev v Peterburg. Nadejal se je, da mu bodo dovolili ostati v Peterburgu ali vsaj izstopiti iz službe, a na vse babičine prošnje so le odgovarjali, da je treba še počakati. Pomladi 1841. l. se je moral vrniti na Kavkaz. Z izgovorom, da je holen, ostal je nekaj časa v Pjetigorsku, kjer ga je dne 27. julija v dvoboju usmrtil major Martinov. V hiši generalke Berziline je imenoval majorja »divjega gorjanca«. Major je slišal te besede, poklical ga na dvoboj. Lermontovu se ta dvoboj ni zdel resen, zato je streljal v zrak. Major

je pa skrbno meril, naravnost z namenom, da bi ubil, umoril nasprotnika. Poslednji je takoj obležal mrtev. Če tudi ne moremo oporekati, da je bil Lermontov zaradi svojega rezkega, nekoliko odurnega značaja tudi sam kriv tega dvoboja, vendar mora vsakdo obsojati majorja Martinova. Prav v tem vidimo smrtno rano današnjega nekrščanskega društvenega življenja, da sega človek zaradi malenkosti v groznem napuhu v pravico Stvarnikovo. Lermontov in Puškin sta nam žalostna, a svarilna vzgleda.

Sedaj treba še nekaj izpregovoriti o pesmih njegovih, ne da bi ocenjevali drugo za drugo, ampak le, da spoznamo njih posebnosti. Če tudi se je učil Lermontov od Puškina, vendar je med njima bistvena razlika; Puškin je bil dober pesnik, mehkega srca, a hister mislec ni bil. V njegovih pesmih bi zaman iskali velikih idej. Lermontove pesmi pa niso pisane le za srce, temveč tudi za um. Njegove pesmi izražajo velike, za tedanji čas nenavadne ideje. Puškin je bil sin svojega časa. Njegovo mišljenje se je sukalo v istih mejah, v katerih se je sukalo sploh mišljenje tedanjih boljših Rusov; Lermontov je pa zrl daleč v bodočnost. Njegovi nazori so še-le pozneje dobili pravo veljavo. Tedanji pesniki in pisatelji sploh so se navduševali za domoljubje, ki se kaže na bojiščih. Lermontov je pa obsojal vojno, ker imamo vendar vsi dosti prostora na zemlji. Bolje je on cenil mirni razvoj in občno blaginjo, nego bojno slavo.

Občno pravijo, da je Lermontov učenc Byronov. To se pa ne sme tako razumevati, da je Lermontov slepo posnemal Byrona, pač pa je angleški pesnik vzbujal ruskega, in zato sta si bila v mnogih stvareh somišljenika. Razmerje

med njima je blizu tako, kakor je med Petrarko in Prešernom. Vendar je večina Lermontovih pesmij toliko samostojna, toliko ruska, da se na njih prav nič ne opaža vpliv Byronov. Rodile so se v ruskem društvu in razvile iz ruskega življenja. Glavni značaj Lermontovih pesmij je nekaka mračnost, rekli bi, neki pesimizem, v katerem obsoja z bistrim umom razne napake človeške družbe. Ni bil pa slep za prednosti in vrline človeške.

Pesnik je dobro čutil, da niti ljubezen, niti prijateljstvo ne more osrečiti človeka, da je pa iskati prave sreče drugod. Žal, da je baš v tem vprašanju malo nejasen. Gotovo bi bil svoje misli razvil jasneje, da so mu bili dani daljši

dnevi. Vsi njegovi junaki hrepené po resnici.

V svojih pesmih se peča najbolj z višjimi stanovi; škoda, da ni bolj spoznal vrline ruskega preprostega naroda, v katerem je še zdravo jedro. Kajpada ruska aristokracija mu ni mogla biti za vzor, v tolažbo. Žal, da tudi on sam ni mogel, ali ni hotel zapustiti spomina na-se — kot na istinitega junaka.

Najboljše so Lermontove lirične pesmi. V epiki se ne kaže še tolik razvoj pesnikov. Skoro vsak pesnik se najprej peča z liriko in še-le pozneje se začne baviti z epiko. To je tudi pri Lermontovu.

Kot velik pesnik slovanskega naroda zanima Lermontov tudi nas. Temu zanimanju naj ustrezajo naše kratke črtice.

Usoda Japoda.

Avgust pozove vojske svoje;
Krepkó med vrste rog zapoje:
»Časté že Jova vsi narodje,
Edino v Istriji Japodje
Casté še lastnega Bogá.
Junaki vrli, kaj velja?
Če vse božanstva naša moli,
Naj li Japod sam lastna voli?«

Prestopi glas japodske meje,
Da kruti Rimec nadnje speje;
In urno se zberó možaki,
Oborožijo se junaki,
In v Métule, v trdnjavo vró,
V obzidje trdno se zapró.
Sovraga čaka četa mala
In brusi meče in bodala.

Pa pride Rimec krvoločni,
Vihtilec meča, strelec ročni.
In brž obkolijo zidovje
Jekleni Martovi sinovje.

Oblake trga bojni klic,
Frči kamenje, roj puščic —.
Za možem mož se Rimcem grudi,
Za možem mož Japodom tudi.

Na noč potihne bojevanje,
Pa zjutraj spet začne se klanje:
Vojakov rimskih goste tolpe
Pripravljajo metala, stolpe.
Razsaja zopet boj strašan,
Besni cel teden, slednji dan;
Rimljan napada hrabro mesto,
Ki je bogovom svojim zvesto.

Na zidu sprožijo se loki,
Avgusta rani strel na roki.
Avgust preti z rokó krvavo:
»Za rano to ti vzamem slavo!
Potarem, Métule te v prah,
Da te pokril bo zelen mah,
In groblje bodo grob prostorni,
Kjer bo trohnel Japod uporni.«